

NORCE Norwegian Research Centre AS
www.norceresearch.no

Forskjell mellom NEETs (unge utenfor arbeid, utdanning og opplæring) i Norge mellom kommuner i ulike sentralitetsklasse 1–6, 2015–2021

Forfattere: Håvard Thorsen Rydland Forsker II og Merete Labriola Forsker I

Rapport 39-2022

Rapporttittel	Forskjell mellom NEETs (unge utenfor arbeid, utdanning og opplæring) i Norge mellom kommuner i ulike sentralitetsklasse 1–6, 2015–2021.
Prosjektnummer	106205
Institusjon	NORCE Helse og samfunn, Helsetjenester og helseøkonomi (Rydland) og Arbeidsliv og inkludering (Labriola)
Oppdragsgiver	Distriktsenteret - Kompetansesenter for distriktsutvikling, Avdeling Utviklingskapasitet i distriktskommuner
Gradering	Åpen
Rapportnr	39-2022
ISBN	978-82-8408-255-4
Antall sider	19
Publisert	November
CC-lisens	BY 4.0.
Sitering	Rydland H.T., Labriola M. Forskjell mellom NEETs (unge utenfor arbeid, utdanning og opplæring) i Norge mellom kommuner i ulike sentralitetsklasse 1–6, 2015–2021. NORCE helse og samfunn, Bergen 2022.
Stikkord	NEET, Sentralitetsklasse
Sammendrag	Tall på forskjell mellom NEETs (ungdom som verken er i arbeid, under utdanning eller i annen opplæring), i Norge mellom kommuner i ulike sentralitetsklasse 1-6 i perioden 2015-2021

Ansvarsavgrensning

NORCE er ikke i noen henseende ansvarlig for den aktuelle bruk av dokumenter, programvare eller andre verktøy eller prosjektresultater og påtar seg derved intet ansvar eller garanti for den helhetlige funksjonalitet ved bruk av informasjonen om dette ikke er spesifikt angitt i tilbudsdokumentet og den etterfølgende kontrakt.

Sammendrag

Formålet med rapporten er å gi tall på forskjell mellom NEETs (ungdom som verken er i arbeid, under utdanning eller i annen opplæring), i Norge mellom kommuner i ulike sentralitetsklasse 1-6 i perioden 2015-2021. Rapporten trekker også fram enkelte funn:

1. Forskjellene i NEET-andel mellom kommuner med høy og lav sentraliseringsgrad er liten. For den laveste utdanningskategorien har rurale kommuner markant lavere NEET-andel enn sentrale.
2. Når NEET-kategorien brytes ned på ulike arbeidsstyrkestatuser, kommer det fram at samlegruppen «Andre, ikke på tiltak» er den største, og at denne andelen er større i de mest sentrale kommunene. Andelen unge på uføretrygd er større i de minst sentrale kommunene. Unge i arbeid, utdanning eller opplæring her kaldet EET. Når denne EET- kategorien brytes ned på samme måte, utgjør sysselsatte den største gruppen. Her er forskjellene små mellom sentrale og rurale kommuner.
3. NEET-andelen for landet totalt ligger lavere i 2021 enn i 2015 – uten at det kan påvises en tydelig trend. Forskjellene mellom de mest og minst sentrale kommunene er også relativt stabil, med enkelte fluktueringer i årene 2020-2021.
4. Befolkningssammensetningen varierer med sentralitetsgrad: De mest sentrale kommunene har høyere andel innvandrere og lavere andel lavt utdannede.
5. Det er forskjeller i NEET-andeler mellom befolkningsgrupper: Innvandrere og lavt utdannede er overrepresentert.
6. NEET-andelen varierer mellom fylker, med de største andelen i Oslo eller Vestfold og Telemark, avhengig av måltall og den minste andelen i Møre og Romsdal.

Innhold / Table of contents

1.	Innledning	4
2.	Resultater	9
2.1.	NEET-andeler	9
2.2.	Oppbygning av NEET- og EET-kategoriene.....	10
2.3.	Utvikling over tid.....	12
2.4.	Demografi og sentralitet	15
2.5.	Forskjeller mellom fylker	16
3.	Avsluttende betraktninger og videre kunnskapsutvikling.....	18
	Referanser	19

1. Innledning

Flertallet av unge mennesker går den direkte veien gjennom skole, utdanning og inn i arbeid, og de som ikke er i arbeid, utdanning eller opplæring i alderen 15-29 år (ofte kalt NEETs¹), representerer en viktig utfordring på tvers av land (Eurofound 2016). Selv om ungdom som ikke deltar i arbeid eller utdanning utgjør en relativt liten andel av aldersgruppen deres² (Bø mfl., 2014), kan de akkumulerte individuelle konsekvensene være betydelige i løpet av livet når det gjelder økonomiske utsikter og fremtidig arbeidsdeltakelse (Bäckman mfl., 2016), samt de negative helseutfallene knyttet til arbeidsledighet (Feng mfl., 2017, Roelfs mfl., 2011, Paul mfl., 2009). Endelig vil den demografiske utviklingen i Norge i årene som kommer redusere andelen individer i yrkesaktiv alder sammenlignet med individer i pensjonsalder (United Nations 2019), så det vil være behov for arbeidsmarkedsressurser i fremtiden.

Arbeidskraftundersøkelsen fra 2021 finner at 7,4 prosent av unge under 30 år i Norge var utenfor arbeid, utdanning eller opplæring. Norge ligger på et lavt nivå i europeisk sammenheng, men problemene til NEET-ungdommene er mer alvorlige i Norge enn i andre land³. OECD 2018 hevder at NEET-gruppen i Norge har seks ganger større sannsynlighet for å føle seg deprimert enn de utenfor gruppen. Tilsvarende har de mer enn ni ganger større sannsynlighet for å oppgi at de har dårlig helse (OECD 2018). Andelen unge voksne i alderen 18-29 år som mottar varig uføretrygd, har aldri vært høyere i Norge (NAV 2020), og tidlig utstøting fra arbeidsmarkedet representerer også en økonomisk belastning for samfunnet når det gjelder offentlige utgifter til syke- og uføretrygdprogrammer (OECD, 2010).

OECD fremhever spesifikke kjennetegn ved norske NEET, og viser at utdanning er spesielt viktig i norsk sammenheng. De uten videregående utdanning har syv ganger større sannsynlighet for å bli NEET sammenlignet med universitetsutdannede, som er det største gapet blant OECD-land (OECD, 2018).

Bø og kollegaer finner i 2014 at det innenfor aldersgruppen 15-29 år er variasjon i antall unge i NEET. I den yngste aldersgruppen, 15-19 år, hvor de fleste går på videregående skole, var det i Norge bare 2 prosent som verken var i utdanning eller jobb. I aldersgruppen 20-24 år var andelen på 8 prosent og i aldersgruppen 25-29 år på 10 prosent (Bø mfl., 2014).

Eurostat finner også kjønnsforskjeller: I 2021 var 14,5 % av unge kvinner i alderen 15–29 i EU i NEET-gruppen, mens den tilsvarende andelen blant unge menn var 2,7 prosentpoeng lavere, med 11,8 %⁴. I Norge har man derimot ikke funnet en signifikant kjønnsforskjell i NEET-andel (OECD, 2018, Bø mfl. 2014). Når det gjelder unge med innvandringsbakgrunn, er det mer enn dobbelt så stor sannsynlighet for at unge født utenfor

1 For personer i arbeid, under utdanning eller på et arbeidsmarkedsprogram vil i denne rapporten bruke forkortelsen EET.

2 <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen/artikler/norge-blant-landene-med-lavest-neet-andel-i-europa>

3 <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen/artikler/norge-blant-landene-med-lavest-neet-andel-i-europa>

4 <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?>

title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training

Norge er NEET sammenlignet med om sine norskfødte jevnaldrende (16 mot 7,5 %) (OECD, 2018).

Tall fra Arbeidskraftundersøkelsen viser også at det er en høyere andel innvandrerkvinner som er NEET enn innvandrer menn. 9,1 prosent av innvandrer menn faller innenfor NEET-kategorien, mens tilsvarende tall for innvandrer kvinner er 13,3 prosent i 2021. For befolkningen ellers er 7,3 prosent av mennene og 6,4 prosent av kvinnene NEET⁵. I en norsk kunnskapsoppsummering fra 2021 finner forfatterne at innvandrerstatus som en bred klassifisering er en risikofaktor for å bli NEET, men her er det store variasjoner knyttet til alder for ankomst til landet, opprinnelsesland, og spesielt foreldres utdanningsnivå (Fyhn mfl., 2021).

I tillegg til forskjellene mellom sosiale og demografiske kategorier, finner også Eurostat 2020 forskjeller langs geografiske dimensjoner: NEET-ratene var høyere i landlige områder (18,3 %) enn i urbane områder (15,1 %), i 17 EU-medlemsland (Petrescu 2022). Distriktsenteret har i 2022 gjort tilgjengelig datafiler fra SSB med informasjon om antall og andel NEET-ungdom i ulike fylker og kommuner med ulik sentralitetsgrad. Denne rapporten skal fungere som en leseveiledning til SSBs datafiler for forskere og andre som er interesserte i å studere tallene. Leseveiledning

Rapporten bruker data fra Statistisk sentralbyrå (SSB), i det følgende vil vi beskrive datasettenes variabler for å vise hvordan disse er innsamlet og hva de måler.

NEET er forkortelse for 'Not in Employment, Education or Training', som på norsk tilsvarer utenfor arbeid, utdanning eller opplæring. NEET-kategorien (utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak) er definert av SSB⁶ som disse arbeidsstyrkestatusene:

- 1) Andre, ikke på tiltak, inkluderer blant annet mottakere av kontantstøtte, enslig forsørgerstønning og sosialhjelp.
- 2) Mottakere av arbeidsavklaringspenger. Uføretrygd skal sikre inntekt for personer som har fått inntekten sin varig redusert på grunn av sykdom eller skade.
- 3) Mottakere av uføretrygd. Uføretrygd skal sikre inntekt for personer som har fått inntekten sin varig redusert på grunn av sykdom eller skade.
- 4) Registrerte arbeidsledige er arbeidsføre personer som søker inntektsgivende arbeid ved NAV og ellers er disponible for det arbeidet som søkes. I tillegg må vedkommende ha vært uten inntektsgivende arbeid de siste to ukene.

EET – i arbeid, utdanning eller opplæring – er definert av SSB⁷ som disse arbeidsstyrkestatusene:

- 1) Sysselsatte: personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken, samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon e.l. Personer som er inne til førstegangs militær- eller siviltjeneste, regnes som sysselsatte. Personer på sysselsettingstiltak med lønn fra arbeidsgiver klassifiseres også som sysselsatte.

5 <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen/artikler/norge-blant-landene-med-lavest-neet-andel-i-europa>

6 <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/tilknytning-til-arbeid-utdanning-og-velferdsordninger#om-statistikken>

7 <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/tilknytning-til-arbeid-utdanning-og-velferdsordninger#om-statistikken>

Dette følger anbefalingene fra den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO. Sysselsatte omfatter lønnstakere og selvstendig næringsdrivende. Måleperiode for antall lønnstakere i denne statistikken er tredje uke i november i referanseåret. Antall selvstendige måles på bakgrunn av tallene for 4. kvartal i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU). Ellers omfatter sysselsatte som i tillegg mottar ytelser ikke nevnt i de øvrige gruppene av sysselsatte. Disse ytelsene inkluderer blant annet sykepenger, pensjoner fra andre enn NAV (blant annet pensjoner i arbeidsforhold og føderådsvtelser), dagpenger, kontantstøtte og sosialhjelp.

2) Deltakere på arbeidsmarkedstiltak.

3) Under ordinær utdanning.

SSBs "System for persondata" (SFP) er anvendt og er en utvidelse av den registerbaserte sysselsettingsstatistikken, som i tillegg til å gi opplysninger om arbeidsforhold, gir opplysninger om utdanning, NAV-tiltak og mottak av ulike offentlige ytelser. Tallene er basert på data fra NAVs registre og KOSTRA-rapportering (Kommune-Stat-Rapportering)⁸ og benyttes til produksjon av flere statistikker i SSB, tallene er delvis basert på informasjon fra året før statistikkåret⁹. Validiteten på målinger av bevegelser mellom de ulike statusene regnes som god¹⁰

Slik definerer SSB **innvandrere**: Statistisk sentralbyrå (SSB) bruker begrepene innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Resten er gruppert under den øvrige befolkningen¹¹. I rapporten anvendes SSB datasett som inkluderer innvandringskategori etter 2020-kommuner.

SSB definerer **bosatte** som personer som forventer å oppholde seg mer enn seks måneder i landet og som dermed er registrert som bosatte i Det sentrale folkeregistret. Måleperiode for antall bosatte i denne statistikken er tredje uke i november i referanseåret⁹.

Sentralitet er en indeks med verdi for hver enkelt kommune. Fra og med 2018 ble det innført en ny standard for sentralitet, basert på nærhet til arbeidsplasser og servicefunksjoner, uten bruk av tettsteder i klassifiseringen. Her ligger sentraliteten mellom 0 (kun teoretisk mulig) og 1000. Disse verdiene er gruppert sammen til **seks klasser**. Den mest sentrale kommunen vil alltid ha verdi 1000 (Oslo) og de minst sentrale kommunene har verdier ned mot 300¹². Kartet (figur 1) viser sentralitetsklassene for landets kommuner¹³. Vi ser at sentralitetsindeksen varierer både mellom og innad i fylker.

8 <https://www.ssb.no/kostra/om-kostra>

9 <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/tilknytning-til-arbeid-utdanning-og-velferdsordninger>

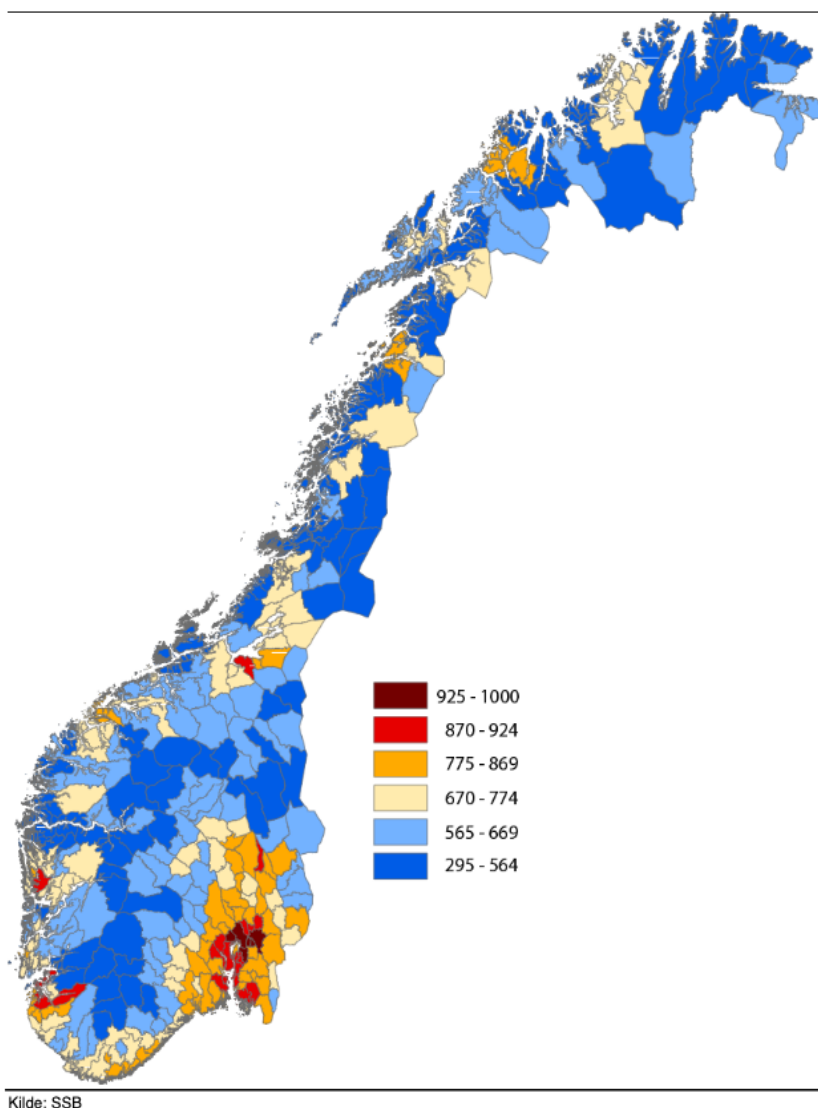
10 <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/tilknytning-til-arbeid-utdanning-og-velferdsordninger#om-statistikken>

11 <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/slik-definerer-ssb-innvandrere>

12 <https://www.ssb.no/klasse/klassifikasjoner/128/koder>

13 https://www.dr.dk/drtv/kanal/dr1_20875

Figur 1

I denne rapporten anvendes sentralitet etter 2020-kommuner. Ved omkodning til 2020-kommuner plasseres kommuner med mindre grensejusteringer og kommuner som ble delt etter kommunereformen i en restkategori. Disse er med i totalen for fylke og sentralitet, men ikke listet som en egen kategori under variablene for fylke og sentralitet.

Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS): Grupperer utdanninger etter nivå og fagfelt ved hjelp av seks-sifrede utdanningskoder. Nivåinndelingen er ment å gi et best mulig bilde av strukturen i det norske utdanningssystemet. 1. siffer angir nivå for utdanningen. Videre angir 2.–4. siffer i koden faginndeling og en samlet seks-sifret kode angir enkeltutdanninger. SSB¹⁴ definerer de ulike utdanningsnivåene som følger:

¹⁴ <https://www.ssb.no/utdanning/utdanningsniva/statistikk/befolkningens-utdanningsniva>

- 1) Uoppgitt eller ingen fullført utdanning
- 2) Grunnskolenivå: Grunnskolen i Norge er obligatorisk og er delt i et barnetrinn (1.-7. årstrinn) og et ungdomstrinn (8.-10. årstrinn).
- 3) Videregående skolenivå og fagskolennivå: Videregående opplæring i Norge bygger på grunnskoleutdanning. Alle som fullfører grunnskoleutdanning har rett til studieforberedende eller yrkesfaglig videregående opplæring. Fagskolennivå omfatter alle som har fullført utdanninger som bygger på videregående skole, men som ikke er godkjent som universitets- og høgskoleutdanning. Gjelder både utdanninger som har en varighet på mindre enn 2 år og 2 år eller mer.
- 4) Universitets- og høgskolenivå – kort. Omfatter: alle som har fullført en universitets- og høgskoleutdanning av en varighet på inntil fire år.

2. Resultater

Vi skal i dette kapitlet presentere noen overordnede funn i tabell- og figurform.

2.1. NEET-andeler

Datamaterialet fra SSB gir oss mulighet til å beregne NEET-andelen på to forskjellige måter: som andel av den utvalgte aldersgruppen og som andel av hele befolkningen i alderen 15 år og eldre. Disse to andelene er framstilt i tabell 1 og 2. Her har vi brukt de nyeste tilgjengelige tallene fra 2021 og konsentrert oss om aldersgruppen 15-29 år. NEET-andelen er så brutt ned på forskjellige befolkningskategorier i radene – innvandringsstatus, kjønn og utdanning – i tillegg til de seks sentralitetskategoriene i kolonnene. Et enkelt mål for geografisk variasjon er forskjellen i NEET-andel, målt i prosentpoeng, mellom den mest og minst sentrale kategorien. Dette presenterer vi i kolonnen helt til høyre.

Tabell 1: NEET-andeler (måltall: % av alle 15-29 år)

	Totalt	SK1	SK2	SK3	SK4	SK5	SK6	SK1 – SK6
Innvandringskategori								
Befolkning ekskl. innvandrere	7,6	6,6	7,4	8,4	8	7,1	7,1	-0,5
Innvandrere	21,8	22,4	22,9	20,5	21	20,2	24,1	-1,7
Kjønn								
Menn	9,6	10	10	9,7	8,9	8,3	9	1
Kvinner	9,7	9,3	9,8	10,3	9,9	8,7	9,3	0
Utdanningsnivå								
Uoppgitt eller ingen fullført	52,2	52,5	53,9	49,9	55,1	50,5	40,9	11,6
Grunnskolenivå	12,7	13,1	13,2	13,1	12,1	10,8	11,3	1,8
Videregående skolenivå	7,2	8,1	7,3	7,3	6,8	6,4	6,8	1,3
Universitets- og høyskolenivå	6,6	6,3	7	6,8	6,3	5,7	6,7	-0,4
Totalt	9,6	9,6	9,9	10	9,4	8,5	9,1	0,5

Vi ser av total-kolonnen i tabell 1 at innvandrere er overrepresentert i NEET-kategorien (7,6 vs. 21,8), at det er få forskjeller mellom menn og kvinner (9,6 vs. 9,7) og det er høyere andel NEET i den laveste utdanningskategorien sammenlignet for eksempel med universitets- og høyskolekategorien (52,2 vs. 6,6). Når vi sammenligner horisontalt, mellom sentralitetskategoriene, ser vi at forskjellene er mindre. Unntaket er de lavt utdannede, hvor NEET-andelen ligger 11,6 prosentpoeng høyere i de minst sentrale kommunene. Vi ser da med vertikal sammenligning at utdanningsforskjellene i NEET-andel er mindre i disse kommunene (34,2 prosentpoeng i SK6 vs. 46,2 prosentpoeng i

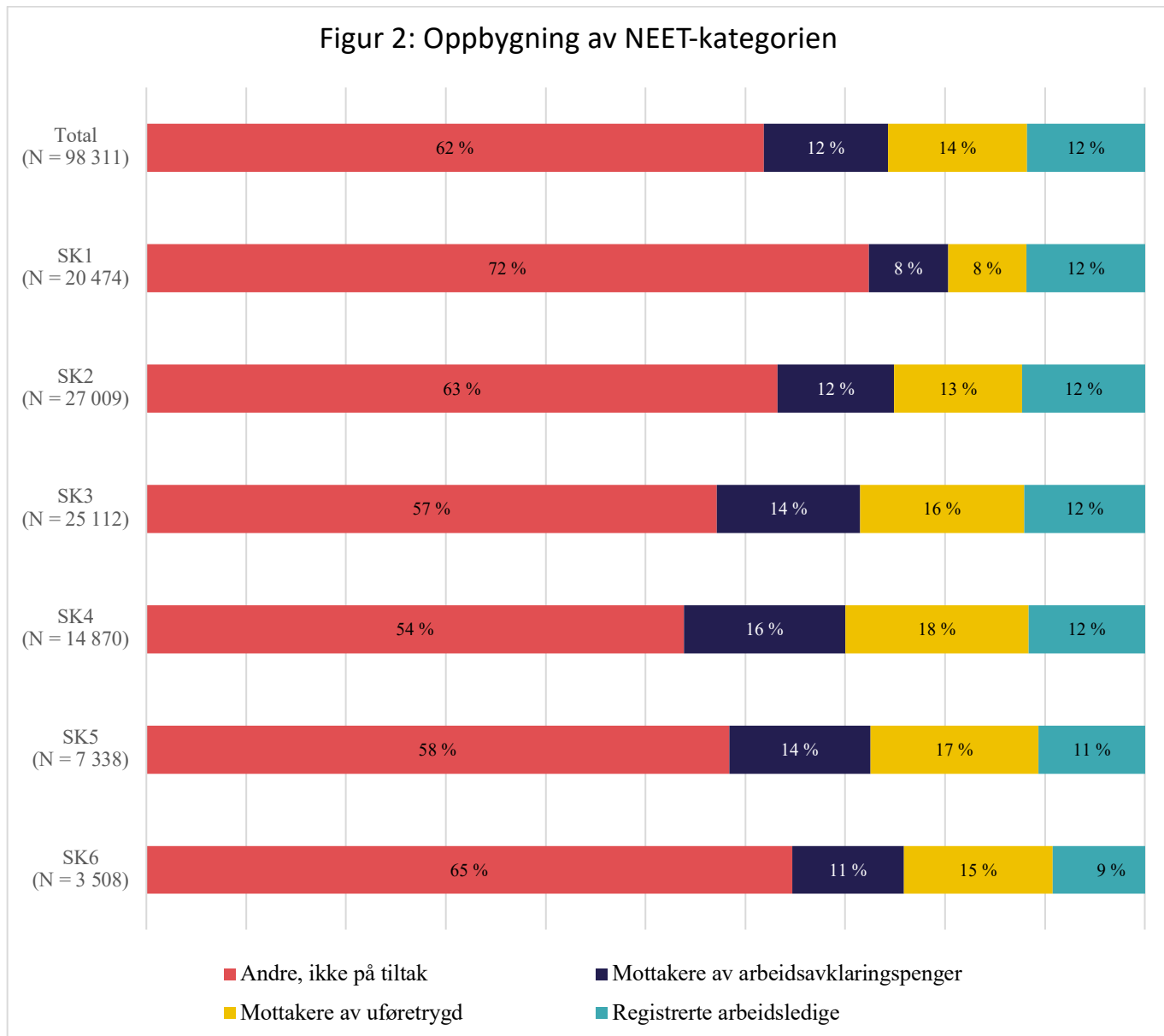
SK1). I tabell 2 er andelene naturlig nok lavere, siden sammenligningsgruppen er større, men tendensene er de samme.

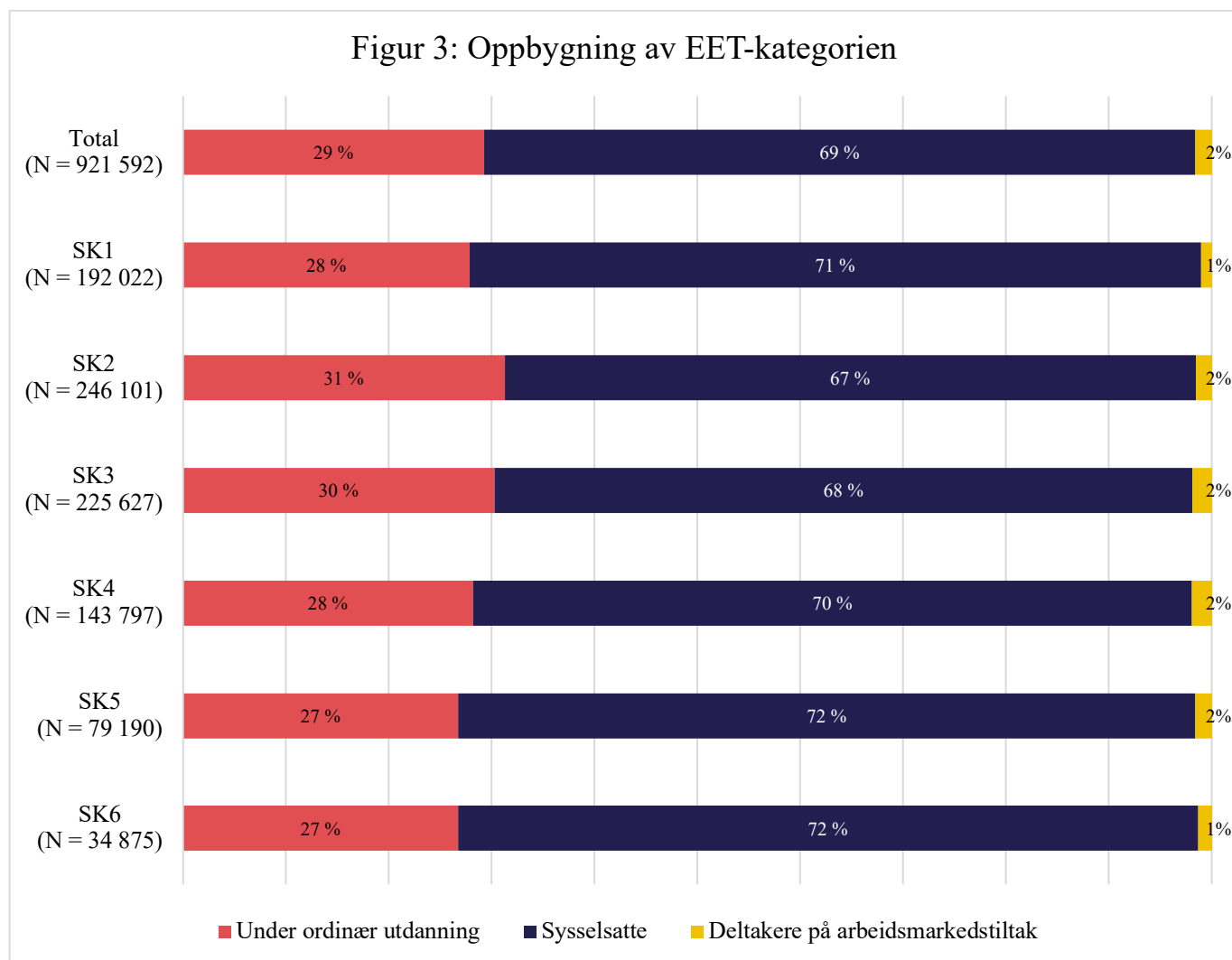
Tabell 2: NEET-andel (måltall: % av alle 15 år og eldre)

	Totalt	SK1	SK2	SK3	SK4	SK5	SK6	SK1 – SK6
Innvandringskategori								
Befolkning ekskl innvandrere	1,8	1,4	1,5	1,7	1,9	1,8	1,8	-0,4
Innvandrere	4,3	4,9	4,2	4,4	4,2	4,6	3,9	1
Kjønn								
Menn	2,2	2,4	2,4	2,2	2	1,8	1,8	0,6
Kvinner	2,1	2,3	2,3	2,2	2,1	1,7	1,7	0,6
Utdanningsnivå								
Uoppgitt eller ingen fullført	12,5	14,8	13,8	10,9	10	9,6	7,5	7,3
Grunnskolenivå	4,7	5,2	5,2	4,8	4,5	3,7	3,4	1,8
Videregående skolenivå	1,4	1,9	1,5	1,3	1,2	1	1	0,9
Universitets- og høgskolenivå	1,1	1,2	1,2	1	0,9	0,8	0,9	0,3
Totalt	2,2	2,4	2,3	2,2	2	1,8	1,8	0,6

2.2. Oppbygning av NEET- og EET-kategoriene

Som over, er NEET-kategorien satt sammen av personer som er registrerte arbeidsledige, mottakere av uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger og personer med en udefinert status som ikke er på arbeidsmarkedstiltak. Innad i EET-kategorien skiller SSBs data mellom sysselsatte, deltakere på arbeidsmarkedstiltak og personer under ordinær utdanning. Figur 2 og 3 viser til antallet personer i NEET- og EET-kategoriene (i parentes under kategorien) og illustrerer hvordan de fordeler seg internt på ulike arbeidsstyrkestatuser.

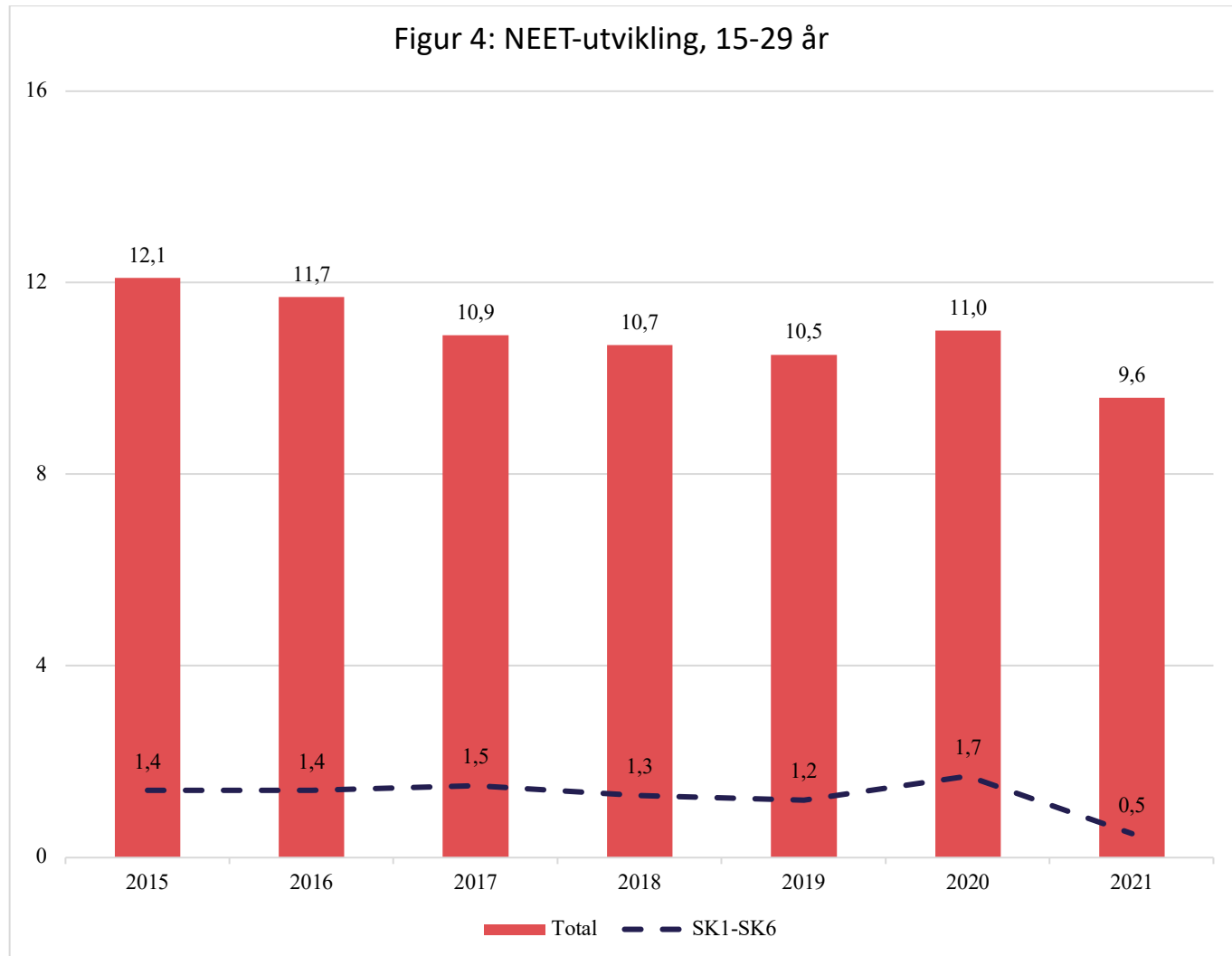

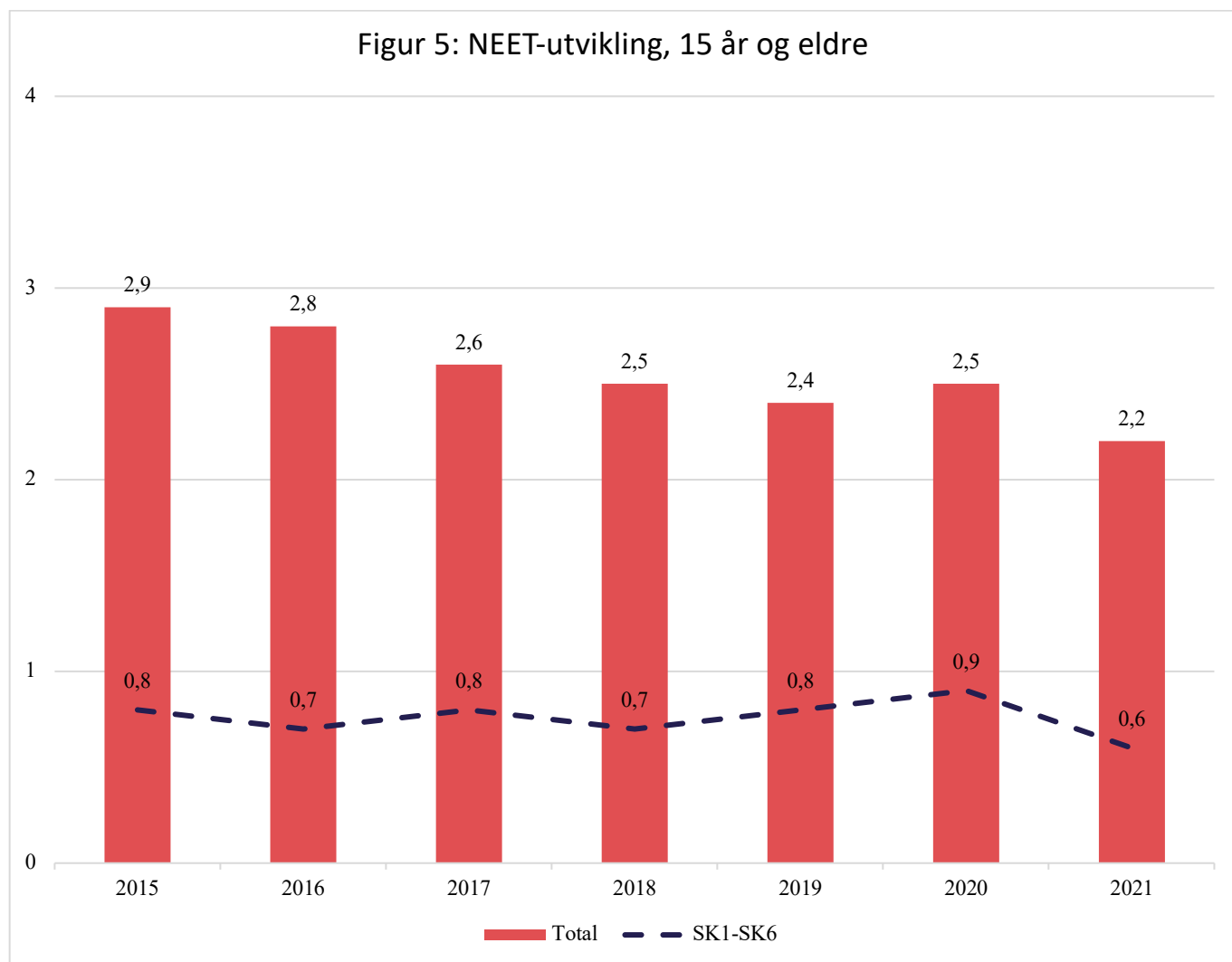
Disse tallene viser at det innad i NEET-gruppen er samlekategorien «Andre, ikke på tiltak» som utgjør den største andelen i alle kommuner. Denne gruppen er sju prosentpoeng større i de mest sentrale kommunene (72 vs. 65 prosent). På den andre siden er mottakere av uføretrygd overrepresentert i NEET-kategorien i kommunene med sentralitetsgrad 6 sammenlignet med SK1-kommunene (15 vs. 8 prosent). For EET-gruppen ser vi at de sysselsatte utgjør den største andelen, at andelen på arbeidsmarkedstiltak er relativt liten, og at det er små forskjeller mellom sentrale og rurale kommuner i oppbygningen.

2.3. Utvikling over tid

Tabell 1 og 2 viser at forskjellen i NEET-andel mellom de mest og minst sentrale kommunene totalt var på 0,5 og 0,6 prosentpoeng for de to måltallene. Hvordan har NEET-andelen, og forskjellene mellom sentralitets kategorier, utviklet seg over tid? SSBs datamateriale inneholder sju årganger og gir oss mulighet til å studere utviklingen. I figur 4 og 5 er den totale andelen NEET illustrert med søyler, mens differansen i NEET-andel mellom de mest og minst sentrale kommunene er illustrert med stiplede linjer. Figur 4

sammenligner NEET i alderen 15-29 år med befolkningen i samme aldersgruppe, mens figur 5 sammenligner med hele befolkningen over 15 år.

Søylene i figur 4 og 5 viser noe variasjon over tid, hvor andelen i 2021 (9,6 og 2,2) er lavere enn andelen i 2015 (12,1 og 2,9), men vi kan ikke slå fast om dette er en statistisk signifikant trend. Linjene i figur 4 og 5 viser at forskjellene mellom sentrale og rurale kommuner har vært relativt stabil over årene 2015 til 2021 med et gjennomsnitt på henholdsvis 1,3 og 0,8.

Ett relativt markant skifte i differansen er tydelig: Når befolkningen i alderen 15-29 år er sammenligningsgruppen (figur 5), vokser NEET-andelen fra 1,2 i 2019 til 1,7 i 2020, før den synker til 0,5 i 2021. Disse årene har innebåret store omveltninger innen både utdanning og arbeidsliv som ser ut til å ha fått konsekvenser for denne gruppen, uten at vi skal spekulere noe videre i mulige forklaringer og mekanismer.

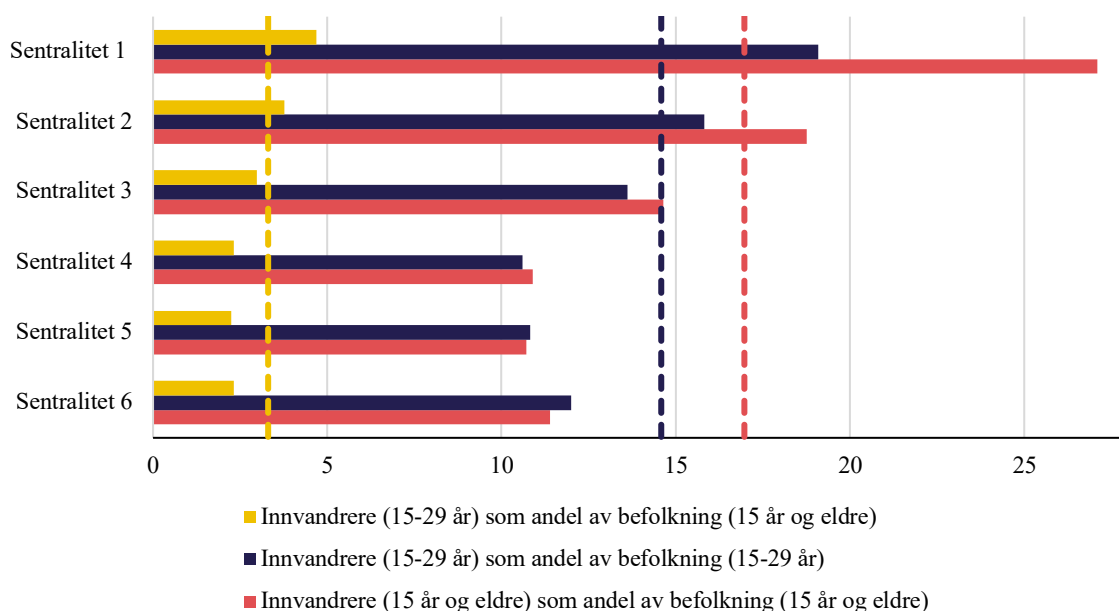
2.4. Demografi og sentralitet

Vi ser videre nærmere på den demografiske sammensetningen i kommunene i de ulike sentralitetskategoriene, mer bestemt på andelen innvandrere og lavt utdannede. Figur 6 viser at andelen innvandrere er ulikt fordelt mellom sentraliseringskategoriene, med den høyeste andelen i de mest sentrale kommunene. Vi bruker her tre måltall: andel unge innvandrere (15-29 år) som andel av den voksne befolkningen (15 år og eldre), andel unge innvandrere som andel av den unge befolkningen og andel voksne innvandrere som andel av den voksne befolkningen. For alle disse andelene setter vi alle kategorier til total

(bortsett fra innvandringskategorien) og bruker begge nevner-kolonnene.

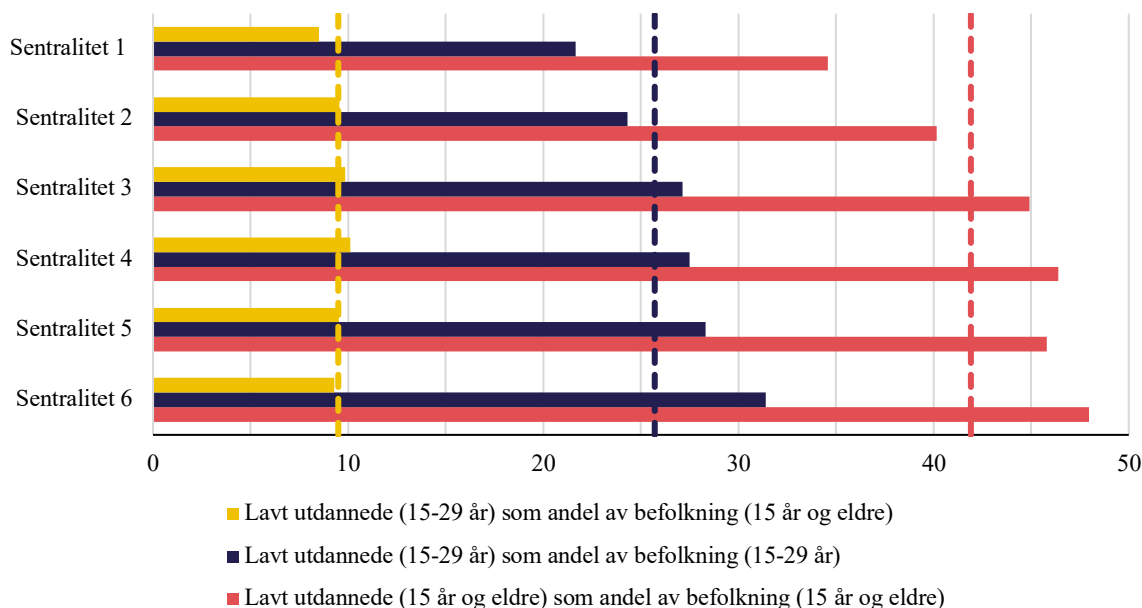
Landsgjennomsnittet (total-kategorien under sentralitetsindeksen) er representert med vertikale linjer. Figuren viser at innvandrerandelen er høyest i de mest sentrale

Figur 6: Andel innvandrere og sentralitet (vertikale linjer = gjennomsnitt)

Vi gjør den samme øvelsen for utdanningskategorien, hvor vi slår sammen de to laveste utdanningsnivåene. Her er mønsteret snudd: De minst sentrale kommunene har den største andelen lavt utdannede.

Figur 7: Andel lavt utdannede og sentralitet (vertikale linjer = gjennomsnitt)

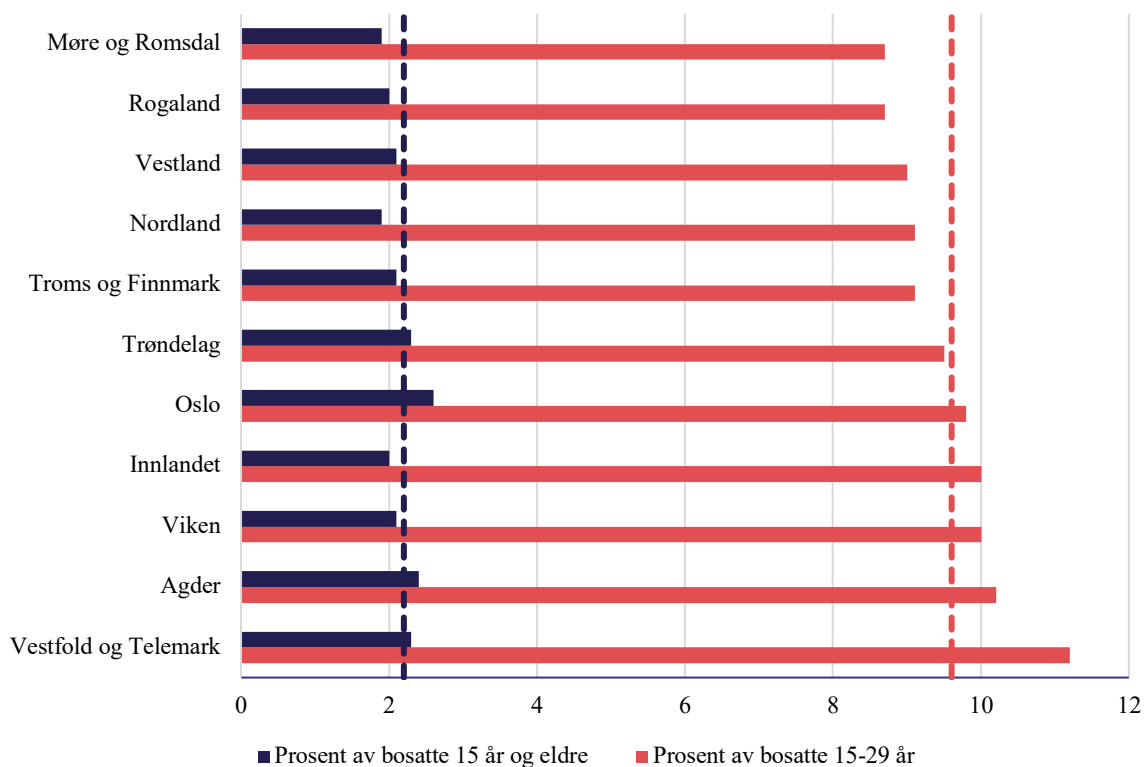

Befolknings sammensetningen kan gi sentrale og rurale kommuner ulike forutsetninger, muligheter og utfordringer i arbeidet med inkludering i arbeidsliv og utdanning, for eksempel med tanke på tilbud og etterspørsel i arbeidsmarkedet. Et område med potensial for videre forskning vil være hvordan disse variablene spiller sammen og utvikler seg over tid.

2.5. Forskjeller mellom fylker

Til slutt: Tabellene og figurene i denne rapporten har brukt SSBs sentralitetsindeks for å skille mellom sentrale og rurale kommuner. Fylkestilhørighet er en annen geografisk dimensjon som også er tilgjengelig i datamaterialet, hvor kommuner med ulik sentralitetsgrad vil være representert innenfor hvert fylke. I de klassiske statsvitenskapelige modellene til Stein Rokkan representerer disse to dimensjonene *strukturelle og funksjonelle* skillelinjer i befolkningen: Mens sentralitetsindeksen representerer forskjellene mellom by og land, viser fylkestilhørighet til skillelinjen mellom sentrum og periferi, som i modellen kjennetegnes av et asymmetrisk maktforhold (Eidheim & Fimreite, 2020). Slike perspektiver kan være nyttige i videre analyser som gjør seg nytte av begge geografiske dimensjoner. Figur 6 viser NEET-andelen fordelt på fylker, med utgangspunkt i måltallene brukt i tabell 1 og 2 (totalt-raden).

Figur 8: NEET fordelt på fylker (vertikale linjer = gjennomsnitt)

Her kommer det fram at Vestfold og Telemark er fylket med høyest NEET-andel (11,2 %) når den måles som prosent av bosatte 15-29 år, mens Oslo har den høyeste NEET-andelen (2,6 %) når det er alle bosatte over 15 år som er sammenligningsgruppen. Dette samsvarer også med funnene fra tidligere SSB rapport¹⁵.

<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/tilknytning-til-arbeid-utdanning-og-velferdsordninger/artikler/vestfold-og-telemark-har-den-hoyeste-andelen-unge-som-faller-utenfor>

3. Avsluttende betraktninger og videre kunnskapsutvikling

De deskriptive funnene i denne rapporten peker på at NEET er et tema med flere ulike innfallsvinkler. Forskjellene i NEET-andel mellom kommuner med høy og lav sentraliseringsgrad er liten. Vi viser til ulikheter mellom befolkningsgrupper: NEET-andelen er høyere blant innvandrere og de lavest utdannede. Også langs geografiske dimensjoner er det forskjeller: de minst sentrale kommunene sysselsetter i større grad de lavest utdannede, samtidig som andelen på uføretrygd er høyere. Over tid framstår nivåene og forskjellene stabile, men vi ser en liten nedgang i NEET-andel fra 2015 til 2021.

SSBs datasett framstår velegnet for innledende, eksplorerende analyser av temaet NEET og sentralitet. Mer detaljerte data, på kommune- eller fortrinnsvis individnivå, vil åpne for analyser utover det rent beskrivende, og kan gå dypere inn i spørsmålene vi behandler overflattisk i denne rapporten, for eksempel: Hva kjennetegner individers løpebaner mellom de ulike arbeidsmarkedsstatusene? Er disse løpebanene forskjellige for den sentrale og rurale befolkningen? Hvordan ser overganger mellom ulike utdanningsnivåer og fra utdanning til arbeidsmarkedet ut – og er disse sårbare fasene ulike for ungdom i sentrale og rurale kommuner? Kan andelen innvandrere eller lavutdannede i en kommune predikere NEET-status? Og kan denne andelen videre forklare eventuelle forskjeller mellom sentrale og rurale kommuner? Hvilken geografisk dimensjon fanger best opp variasjonen i NEET-status? Og hvilke kontekstuelle faktorer – økonomiske, kulturelle eller andre – er egnet til å forklare denne variasjonen?

SSBs rike registerdata er en viktig kilde til forskning på utviklingen over tid – både innenfor og på tvers av geografiske dimensjoner. Distriktssenterets tilgjengelige data er et fint sted å begynne.

Referanser

Bäckman O, Nilsson A. Long-term consequences of being not in employment, education or training as a young adult. Stability and change in three Swedish birth cohorts. *European Societies*. 2016;18(2).

Bø TP, & Vigran, Å. Ungdom som verken er i arbeid eller utdanning. Statistisk sentralbyrå; 2014.

Eidheim, M. R., & Fimreite, A. L. (2020). Geografisk konflikt i det politiske landskapet: En fortelling om to dimensjoner. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 36(2), 56-78.

Eurofound. Exploring the diversity of NEETs. Publications Office of the European Union, Luxembourg; 2016.

Feng, Z., Ralston, K., Everington, D., & Dibben, C. (2017). Long term health effects of NEET experiences: evidence from a longitudinal analysis of young people in Scotland: IJPDS (2017) Issue 1, Vol 1: 306 Proceedings of the IPDLN Conference (August 2016). *International Journal of Population Data Science*, 1(1).

Fyhn, T., Radlick, R.L., og Sveinsdottir, V. Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning. En analyse av unge i NEET-kategorien. 2:2021, NORCE.

NAV. Utviklingen i uføretrygd per 30.september 2020. Oslo: NAV, 2020.

OECD. Investing in Youth: Norway. Paris: OECD Publishing; 2018.

OECD. *Sickness, Disability and Work: Breaking the Barriers 2010*.

Paul K, Moser K. Unemployment Impairs Mental Health: Meta-Analyses. *Journal of Vocational Behavior*. 2009;74.

Petrescu, Claudia, et al. "Using Evidence in Policies Addressing Rural NEETs: Common Patterns and Differences in Various EU Countries." *Youth & Society* 54.2_suppl (2022): 69S-88S.

Roelfs DJ, Shor E, Davidson KW, Schwartz JE. Losing life and livelihood: a systematic review and meta-analysis of unemployment and all-cause mortality. *Soc Sci Med*. 2011;72(6).

Social Exclusion Unit. (1999). Bridging the gap: New opportunities for 16–18 year olds not in education, employment or training. London: The Stationery Office.

United Nations DoEaSA, Population Division World Population Ageing 2019. Highlights (ST/ESA/SERA/430). 2019.